IOSIF VULCAN ŞI BISTRIŢA

(Corespondenţe inedite)

de
AL. NISTOR

Documentele pe care le publicăm fac parte din fondurile păstrate în Arhivele Statului din județul Bistrița-Năsăud și vin să completeze informațiile pe care părintele prestigioasei reviste *Familia* a desfășurat-o ca întemeietor și conducător al Societății pentru fond de teatru român.

Cele șase scrisori, pe care socotim util a le publica în întregime, poartă semnătura lui Iosif Vulcan, în calitatea sa de președinte al Societății (1885—1907) și sînt adresate memorandistului Gherasim Domide, ca președinte al Comitetului de organizare a adunării generale a Societății pentru fond de teatru român, care s-a ținut la Bistrița în 25—26 august st. v. (7—8 septembrie st. n.) 1902.

Așa cum rezultă din prima scrisoare, datată 9 august 1902, (trimisă de la Oradea), Iosif Vulcan își anunța sosirea în urbea Bistriței pentru a participa — alături de alte personalități ale vieții culturale transilvane (Vasile Goldiș, N. Petra-Petrescu, dr. Iosif Blaga, G. Dima și alții) — la adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român.

Conţinutul scrisorilor dezvăluie mulţumirea autorului pentru importanța acordată, de către organizatori, evenimentului, considerîndu-l „o serbare culturală românească la care participă toate clasele poporațiunii".

Programul serbărilor cuprindea, pe lîngă „o excursie la băile Sîngiorzul Român (Sîngiorz-Băi), o excursie în regiunile romantice de pe valea Bîrgăului, concerte și două producţii teatrale originale, una fiind comedia într-un act *Ruga de la Chiseteu* jucată pentru prima dată în acest oraș de către membrii corului plugarilor români din Bistrița, autorul mulțumind pentru cinstea ce i-a fost adusă.

Prin ultimele două scrisori (20 sept. și 2 oct. 1902), conducerea societății aduce profunde mulțumiri președintelui, colaboratorilor săi, membri ai comitetului aranjator al acestei adunări, pentru marile servicii aduse societății cu această ocazie.

Prin publicarea acestor documente încercăm să aducem un modest omagiu celui care a fost o întreagă viață un consecvent luptător pentru emanciparea prin cultură a românilor din Transilvania, un neobosit animator cultural și om de teatru, care a stat în fruntea acestei societăți de

la înființare și pînă la trecerea sa în neființă (1870—1907), societate care, prin activitatea ei, se înscrie în mod armonios în marele front al luptei pentru unitate culturală și politică a tuturor românilor într-un stat național unitar, deziderat înfăptuit prin actul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

ANEXE

1

Oradea Mare, 9 august 1902

MULT ONORATE DOMNULE,

Apropiindu-se timpul cînd trebuie să convocăm adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român pe zilele de 7 și 8 septembrie n. (1902), fixate de Dvoastră, vă rog binevoiți a mă informa despre dispozițiile făcute în interesul acestei adunări.

Noi, comitetul central al Societății, vom publica convocarea și programa oficială, totodată — în conformitate cu dispozițiile statutelor — vom notifica ținerea adunării șefului poliției de acolo.

Dvoastră aveți a înștiința tot acolo localul unde se va ține, precum și celelalte festivități ce veți aranja.

Ar fi bine cu programa acestora să se publice de odată și convocarea oficială, ca astfel publicul de cu bun timp să poată lua cunoștință.

Pentru adunarea aceasta, momentoasă în viața Societății noastre, se manifestează interes din multe părți; de aceea cred că va avea un succes frumos și vom serba zile de bucurie pentru cultura noastră națională.

Vă rog a împărtăși salutările mele cordiale tuturor membrilor din comitet, strîngîndu-vă mîna cu stimă și dragoste.

Iosif Vulcan

2

Oradea Mare, 20 august 1902

MULT ONORATE DOMNULE,

Vă mulțumesc pentru zelul cu care — dimpreună cu ceilalți fruntași ai noștri de acolo — lucrați în interesul adunării generale a Societății noastre.

Sînt convins că zelul acesta va produce roadele sale și vom avea o adunare frumoasă. Noi nu aspirăm la mari succese materiale, de aceea bucuria noastră va fi primită cu căldură, ca să putem înjgheba o serbare culturală.

Programul ce mi-ați comunicat ne indică pregătiri frumoase, la care participă toate clasele poporațiunii. O serbare culturală românească în adevăr de model, pentru care vă felicit.

Eu mai am și datoria specială să vă mulțumesc pentru onoarea ce mi-ați făcut, punînd în program și una din încercările mele teatrale.

Încît pentru numirea de „bal" sau „petrecere cu dans", eu sînt pentru cea care atrage mai multă lume, prin urmare pentru a doua.

Convocarea și programa dv. va apare duminică în „Familia", tot atunci sper că vor vedea lumină și în celelalte ziare. Voi scrie eu la toate. Statute nu am la mine. Am scris însă secretarului dl. dr. Iosif Blaga, profesor în Brașov, să vă trimită.

Despre altele de altă dată.

Vă salut pe toți cu stimă și dragoste.

Al dvoastră devotat,

Iosif Vulcan

3

Oradea Mare, 1 sept. 1902

MULT ONORATE DOMNULE,

Înainte d-a primi scrisoarea Dv., încă azi am scris secretarului comitetului nostru să aviseze pe ceilalți membri ai societății comitetului, ca să ne întîlnim sîmbătă dimineața la 6 în gara Clușului și de acolo să ne continuăm călătoria împreună. Îi avisez și eu pe toți și astfel sosirea noastră la Bistrița se va face conform dorinței Dvoastre.

Dl. profesor Pecurariu din Năsăud mi-a scris și mie că s-a pregătit cu o lectură pentru adunarea noastră din Bistrița. I-am răspuns că primim cu plăcere. Nu i-am indicat însă și ziua cînd va putea s-o citească, căci nu m-a întrebat. Acum la dorință, vă rog a-i comunica, că în ședința primă. Sper să avem o frumoasă ședință literară, căci mai avem două lucrări înștiințate pentru citire.

Secretarul nostru ne avisează că dînsul a înștiințat ținerea adunării la primărie. Vă rog înștiințați dv. localul unde se va ține.

În momentul acesta încă nu știu cîți membri ai comitetului vom putea merge la Bistrița, vă voi înștiința pe vineri. Eu voi merge numai singur, căci soția mea este în doliu pentru mama.

Cu stimă și dragoste,

Iosif Vulcan

4

Oradea Mare, 4 sept. 1902

MULT ONORATE DOMNULE,

Am onoarea a vă înștiința că din comitetul Societății noastre vor veni împreună cu mine la Bistrița dnii: Emanuil Ungurean, N. Petra-Petrescu, Vasile

Goldiş, dr. Iosif Blaga şi poate şi dl. G. Dima, acest din urmă încă nu e sigur. Toţi plecăm din Cluş sîmbătă dimineaţa la 6—7.

Salutări cordiale!

Iosif Vulcan

5

Oradea mare, 20 sept. 1902

MULT ONORATE DOMNULE,

Sosind acasă din părţile arădane, unde am petrecut de la venirea mea din Năsăud, uzez de primele momente libere spre a Vă aduce tributul stimei şi a recunoştinţei mele, pentru marele serviciu ce aţi adus Societăţii pentru crearea unui fond de teatru român, cu ocaziunea adunării sale generale din Bistriţa.

Succesul strălucit al acestei adunări a umplut de bucurie toate inimile româneşti, dar bucuria cea mai mare vor fi simţit-o Dv. care aţi stat în fruntea aranjării acestei adunări, care luat partea cea mai însemnată de muncă neobosită, care — prin urmare — aveţi meritul cel mai mare al succesului.

Această bucurie ne este de sigur răsplata cea mai scumpă pentru multele osteneli şi jertfe ce aţi făcut; sîntem însă datori şi noi care conducem această Societate a vă exprima mulţumirile noastre profunde.

Cu cea mai mare plăcere mă achit de această datorie, rugîndu-vă în acelaşi timp a comunica profundele mele mulţumiri şi celorlalţi colaboratori ai Dv., membri ai comitetului aranjator.

Salutîndu-vă pe toţi cordial, vă zic un ultim adio şi vă rog primiţi expresiunea stimei mele,

Iosif Vulcan

6

Oradea Mare, 3 oct. 1902

MULT ONORATE DOMNULE,

Dorim a scoate la iveală toate momentele adunării noastre din Bistriţa, cred că ar fi bine să publicăm şi frumoasa cuvîntare ce aţi rostit în biserică înainte de adunare.

Vă rog dar binevoiţi a mi-o trimite, însă numai decît ca luni sau cel mult marţi să fie la mine.

Vă mai rog ca tot pe atuncia să-mi trimiteţi şi lista celora ce au participat la adunarea noastră, precum vă rugasem şi cu gura.

Trimiteţi-mi şi toastul ce aţi pronunţat la banchet, ca să-l putem întrebuinţa sau în „Familia" sau în „Anuar".

Uzez şi de ocaziunea aceasta spre a vă arăta nemărginita mea recunoştinţă şi stimă,

Iosif Vulcan

(Arhivele Statului Bistriţa, *fondul Oficiul parohial gr. cat. Bistriţa*, dosar nr. 2/1902, neorganizat).